

Jan Filák: Mladého partáka si člověk musí vychovat sám

Text: Jana Jenšíková

Foto: Marek Jenšík

TECH EDU 2 / 2015

Když stojí u mašiny v montérkách, je ve svém živlu. Stejně jako když vymýšlí hologram, který ještě nikdo před ním nedokázal vyrobit. „Nemám rád dlouhé řeči. Než bych někomu něco složitě vysvětloval, stoupnu ke stroji a ukážu mu, jak na to,“ začíná své vyprávění Jan Filák, zakladatel a jednatel přerovské firmy, která nese jeho jméno. „Dneska k nám chodí mladí z průmyslovky, kteří vystudovali obor strojírenství, ale neumějí se ke stroji ani postavit. Nikdy u něj totiž nestáli. Neumějí si s ním poradit, dát do něj nože, nůž si nabrousit. Neumějí si ani uspořádat pracovní věci, uklidit. Proto vážně přemýšlím, že založíme učňovské zařízení a budeme si lidi vychovávat sami. Už na tom nápadu pracuji a chtěl bych dát šanci hlavně dětem z dětských domovů.“

Začalo to u třešní

„Jako malí kluci jsme brácha a já jezdili s maminkou trhat třešně na strýcův statek do Napajedel. Strýc byl jedním z Baťových mužů, tvrdý jako žula. Přitahoval mě a byl pro mě nejvyšší autorita. Ačkoli jsme nechápali, proč musíme natrhat vagon třešní i se stopkami,

když se večer stejně všechny zavaří, skákali jsme s bráchou ze stromu na strom a všechny utržené třešně měly stopku... Strýc nám vyprávěl o Baťovi – a já hltał doslova každé jeho slovo,“ vzpomíná Jan Filák na dobu, kdy se mu myšlenky Tomáše Bati dostávaly do krve.

Stejně tak mu o tom, jak to chodilo u Baťů, vyprávěla jeho maminka. „Ačkoli pocházela původně z jednoho z největších statků v okolí Holešova, její táta – můj děda – všechno propil a zbyly jen dluhy. Jako holka z vesnice šla proto žádat o práci k Baťům do Zlína. Začala u pásu, ale vypracovala se až na šéfovou kontroly. Baťa ji dokonce posílal na zkušenou do Indie, ale babička ji tehdy nepustila,“ usmívá se Jan Filák. Když se v roce 1960 narodil, maminka už samozřejmě u Bati nepracovala. Po mateřské nastoupila v Holešově do Tonu, kde se vyráběl ohýbaný nábytek. A protože měla v sobě Baťovu školu, houževnatost a pracovitost, i tam získala brzy velmi dobré postavení.

Neřízená střela

„Jako náctiletý jsem nosil dlouhé vlasy, hrál v rockové kapele a byl jsem neřízená střela. Rodiče si se mnou užili,“ konstatuje Jan Filák s tím, že když se mu později narodili synové, modlil se, ať nejsou po něm. „Z mosazného plechu jsem si vyřezal protiatomák (*symbol nukleárního odzbrojení, anglicky „nuclear disarmament“ – pozn. red.*), znak hippies, a navzdory svému okolí ho nosil pověšený na krku. Ale zároveň jsem byl schopný vzít barvu a po vzoru otce, který byl malíř-natěrač, dát nový kabát našemu domu. Nebo jsem se kvůli holkám přihlásil do pionýru a pěveckého kroužku. Postoupili jsme tehdy až do okresní soutěže, ale já tam s nimi kvůli dlouhým vlasům nemohl. Tak jsem vymyslel, že jsme si ještě s pár kluky natáčeli vlasy do ruličky a schovávali je pod límec. Ta taktika se nám hodila i jinde. Ale neostříhali jsme se.“

Podle jeho slov ho celou dobu provázelo velké štěstí na učitele, kteří měli pro podobné věci pochopení. A doma ho vedli k tomu, že ať už bude v budoucnu dělat cokoli, měl by se jako správný chlap uživit rukama. Táta chtěl, aby se vyučil elektromechanikem zabezpečovacích železničních systémů, ale on si vybral strojařinu – učební obor s maturitou v kroměřížské firmě PAL Magneton. Vzpomíná, jak tehdy vypadala praxe: „Měli jsme výborně vybavené dílny přímo v učilišti. A poslední dva roky jsme jezdili na praxi do hulinských strojírén, k CNC strojům. Každý tam měl svého ‚mazáka‘, stroje jsme si osahali a na konci už jsme je uměli i obsluhovat. Získali jsme tam vztah nejen ke strojům, ale hlavně k práci.“

Na vysokou šel prý nedobrovolně, hlavně kvůli tomu, aby nemusel na vojnu. Na VUT Brno se dostal bez přijímaček a poslední dva roky už dodělával dálkově, protože začal pracovat v Závodech přesného strojírenství, tehdy hned po Svitu druhé největší fabrice na Zlínsku. V té době pod ni patřil například i Kovosvit MAS Sezimovo Ústí. ZPS vybudoval cíleně Baťa, aby vyráběly obuvnické stroje, ovšem později se rozrostly ve strojírenský koncern.

Přemýšlím, že založíme učňovské zařízení a budeme si lidi vychovávat sami. Už na tom nápadu pracuji a chtěl bych dát šanci hlavně dětem z dětských domovů.

Podnikání a cesta k vlastní firmě

Následovalo období velkých změn. Devětadvacetiletý Jan Filák, tehdy šéf plánování, byl u privatizace se šéfem obchodu jedné z divizí ZPS, výroby náradí. Začala nepřetržitá práce a hledání. Nové se učili za pochodu, mnohokrát cestou pokusů a omylů. „Tenkrát jsem si často vzpomněl na to, co mi strýc a maminka vyprávěli o Baťovi, a u Bati jsem hledal odpovědi na otázky, které jsem musel náhle řešit. Od té doby tvrdím, že Baťa je nejlepší škola podnikání, etiky, přístupu k práci, zaměstnancům, lidem a životu vůbec.“

Myšlenka na vlastní firmu byla stále silnější. Jako mnozí jeho vrstevníci začal klasicky v garáži. „Budete se smát, ale vlastně jsme vyrostli na výrobě dřevěných bedýnek, doslova. Jako nástrojař jsem si dokázal vyrobit nejrůznější přípravky, aby byla skutečně efektivní. Přesně jsem stanovil výrobní postup, naučil ho lidi, určil časové limity. Nejprve jsem zaměstnával rodinu, pak kamarády, postupně se to rozrostlo. Na bedničkách jsme byli schopní vydělat půl milionu ročně – a to byly velké peníze,“ vzpomíná na rok 1993.

Růst firmy se pak opíral o výrobu součástí pro rakouské a německé společnosti. „Jednou z nich byla například německá Werndel Rosenheim, která vyráběla kancelářský nábytek. V roce 2000 ji pohltila nadnárodní společnost Steelcase se sídlem v Milwaukee v USA a evropskou centrálou ve Štrasburku. Díky ní jsme mohli rozšířit výrobu dílců pro montážní závody jak v Německu, tak i jinde v Evropě.“

Kromě kovovýroby se záhy začali věnovat i holografii. Dnes jsou v tomto oboru jednička nejen u nás, ale i v Evropě a úzce spolupracují s pražskou ČVUT a brněnskou VUT. A jako jedni z mála na světě dokážou vyrobit a vyvinout nejen hologramy, ale i holografické stroje.

„Naše cesta nebyla rozhodně vystlána růžemi. Vzpomínám si například na rok 1997. To jsme měli ve skladu navezených etiket za pět milionů a kontrakty v kapse. Ovšem hologramy už jsme nevyrobili, přišla velká voda a v provozu jsme měli metr vody. Obchodní partneři se k nám tehdy jezdili dívat a litovat nás, ale zároveň suše sdělili, že pokud do týdne nezačneme znovu vyrábět, budou se muset obrátit někam jinam. Ne všechno se podařilo zachránit.“

Podobných krizových situací musel Jan Filák řešit během podnikání nespočet. Zažil si, jaké to je být na úplném dně a mít pocit, „že to bude muset zabalit“. Třeba, když sešlo z plánovaného obchodu a nebylo ani na výplaty. „Možná díky tomu Baťovi v mých žilách jsem to nikdy nevzdal. Vždycky jsem měl před sebou nějaký cíl a šel jsem si za ním. Nic mě nezastavilo. A práci jsem dokázal obětovat veškerý svůj čas.“

A jak vidí zakladatel budoucnost své firmy? „Mám štěstí, že oba mí synové pokračují v mých šlépějích. I když jsem je možná na začátku ke strojařině tak trochu znásilnil, nemám pocit, že by je to nebavilo. Starší Honza má na starosti divizi kovovýroby a mladší Martin holografii. Dnes už rozhodují a řídí lidi, ale oba se umějí postavit k mašině jako já, a kdyby bylo nejhůř,

uživili by se rukama. Rozhodl jsem se, že neodejdu, dokud jim to celé nepředám. A budu si přát, aby firmu dál rozvíjeli a neprodali ji. Aby značka Filák měla doma i po světě stále zvuk.“

A jak to vidí jeho synové?

Rodinná firma je výhoda

Pozice synů jednatele společnosti, kteří pracují ve společné firmě, není jednoduchá. „Zaměstnanci vás sice respektují a máte otcem krytá záda, ale opravdu přirozený respekt si musíte vybudovat sami a trvá to nějaký čas,“ shodují se Honza i Martin. V tomto směru jim prý nejvíc pomohla právě skutečnost, že jsou sami strojaři a nebojí se ke stroji postavit. „Nechceš dělat, nevádí. Převleču se do montérek a udělám to za tebe. Právě tento přístup mi pomohl zbudovat, myslím, opravdový respekt u zaměstnanců, kterých dnes řídím v kovovýrobě čtyřicet,“ říká Jan Filák mladší.

„Táta nám nikdy nedal nic zadarmo,“ pokračuje Martin. „Když jsme natáhli ruku, že potřebujeme peníze na diskotéku, nedal nám je, ale řekl, že si je můžeme vydělat. Odmala nás vedl k práci. A ve firmě jsme si postupně prošli vším. Chodili jsme pro svačiny, uklízeli, stříhali plech, později pracovali u stroje. Díky tomu s námi dnes nikdo nevyběhne, víme přesně, o čem která práce je.“

Když se jich zeptáte, jestli oba chtěli vždycky být strojaři jako táta, dostanete stejnou odpověď: „Nechtěli.“ Honza si přál studovat obchodní akademii a Martin stavařinu. Dnes se nad tím pousmějí a přiznávají, že směr určil táta. Hned však dodávají, že je to chytlo, i když každý nyní dělá v rodinné firmě něco jiného.

Honzovi je třiatřicet. Řídí divizi kovovýroby, podle jeho slov stabilní malosériovou výrobu pro několik stálých zákazníků, převážně německých. „Máme obrat 150 milionů ročně a někdy je to mazec. Často děláme nonstop, soboty, neděle, jedeme na tři směny. Do toho vám chybí lidi, pokazí se stroje, spoustu věcí musíte udělat sám. Tým mám sice v podstatě zbudovaný, ale to neznamená, že vás nepotřebuje. Musíte na něm stále pracovat. Rád bych se pustil do nových věcí. Mým snem je začít se vedle svařování a tváření věnovat také obrábění, koupit CNC stroj.“

Martin je o tři roky mladší. Začínal také v kovovýrobě, ale když se bratr vrátil ze zahraniční stáže v Anglii, rozdělil jim otec divize a on dostal na starost holografii. „Holografie byla ve firmě vždycky doménou táty a i teď v ní má hlavní slovo. Hodně mi pomáhá, na mnoha věcech pracujeme společně. Pro mne jako pro strojaře je to nesmírně složitá disciplína, která prostupuje napříč snad všemi vědními obory. Nedostal jsem se ještě k tomu, abych vystudoval vysokou školu, učím se za pochodu. Nejvíc od táty a od našich kolegů z vědeckých pracovišť, z odborných materiálů. Čím víc do tohoto oboru pronikám, tím víc mě fascinuje. Nabízí nekonečnou řadu možností, je to nesmírně tvůrčí činnost. Každý hologram a holografický stroj je vlastně originál,“ vyznává se ze své lásky k oboru.

Martin pomáhal zprovoznit všechny holografické stroje, které ve firmě mají, ví o nich nejvíc. Hledá, jak to udělat, aby byly výkonnější a lepší. Kromě toho navrhuje design hologramu, zpracovává první matici. A spolupracuje velmi úzce s vysokými školami – v rámci ochranných

prvků hologramu s ČVUT Praha a v oblasti chemických prvků a materiálů s VUT Brno. Jeho snem je vybudovat tým spolehlivých pracovníků, aby mohl některé činnosti předat a věnovat se více inovacím. „V naší divizi je dnes šest lidí. Holografie je velmi náročná, v podstatě nemám šanci k sobě najít hotového člověka. Většinou to řešíme tak, že když se někdo osvědčí v kovovýrobě a má chuť se dál učit, nabídneme mu, zda se nechce věnovat holografii. Ale takových lidí je opravdu málo.“

Spolupráce mezi bratry funguje přirozeně. Vidí se denně na obědě, a když je třeba něco řešit, zajdou na pivo. A v poslední době je sblížily i procházky s dětmi. Starší má dvouletá dvojčata Elišku a Štěpánku a mladšímu se před třemi měsíci narodila dcera Sylvinka. Oba se shodují na tom, že nechtějí pracovat na úkor rodiny, jako to musel při rozjezdu firmy dělat táta. Držme jim palce, ať se jim podaří najít rozumný kompromis a o značce Filák slyšíme ještě hodně dlouho.

Originální odznaky s hologramem pro děti

Firma Filák navrhla a vyrobila pro všech 10 500 účastníků prvního ročníku soutěže Srdce s láskou darované originální holografické odznaky. Jejich design vymyslel Martin Filák a prozradil nám, že vyrobit takový odznak není vůbec jednoduché. Zpracovává se asi na deseti strojích velmi složitou technologií. Výsledný odznak nese hologram 2D a 3D – srdce na něm se mírně pohybuje, světlo se rozpíná a člověk má pocit, že se vlnky kolem opravdu vlní. Děti, které odznaky hrdě nosí, z nich mají opravdovou radost. Za majitele firmy Filák můžeme slíbit, že chystají podobné odznaky i pro účastníky druhého ročníku.

Filák s.r.o.

Společnost založil Ing. Jan Filák v roce 1993 v Přerově. Zabývá se převážně kovovýrobou, ale také vývojem a prodejem holografických strojů a přídatných zařízení i výrobou hologramů. V oblasti holografie spolupracuje s předními odborníky na tuto problematiku. Je držitelem několika patentů. Mezi její další podnikatelské aktivity patří například projektové návrhy solárních fotovoltaických celků či vývoj a výroba originálních LED svítidel. Kromě České republiky působí na Slovensku, v Polsku a Rusku. Zaměstnává přes šedesát pracovníků a její roční obrát činí zhruba 200 milionů korun. **V poslední době společnost směřuje své aktivity také na podporu technického vzdělávání, mimo jiné se stala generálním partnerem časopisu TECH EDU..**